

Mariakerke, honderd jaar eenzaamheid (2)

Marcel Leeuwerck

(Vervolg van vorig nummer)

Ondertussen had de "hoge politiek" beslissend ingegrepen in het eeuwenoud sociaal weefsel van de streek. Om strategische redenen beval Koning Willem I in 1823 de aanleg van de Nieuwpoortsesteenweg. Niets ontziend trok hij op de stafkaart van toren tot toren een pijnlijk rechte lijn dwars doorheen akkers, polder en geleed. Daarom ziet de hedendaagse wandelaar, die even het helse verkeer te Mariakerke trotseert, de spits van de Peperbusse oostelijk en de toren van Middelkerke westelijk haarfijn in de as van de steenweg oprijzen. Die moderne verkeersweg bracht te Mariakerke wat welvaart voor de kleinere polderboertjes die onmiddellijk overschakelden op de rendabeler groententeelt. Hun producten bereikten nu gemakkelijk de Oostendse markt, maar langs dezelfde weg kwamen uit de stad ook minder gunstige invloeden aangewaaid.

Voor na de ontmanteling van de stadswallen sedert de troonsbestijging van Leopold II in 1865 kon de nieuwbakken "Koningin der Badsteden" zich agressief langs die Nieuwpoortsesteenweg uitbreiden. De haven sloot de stad immers aan de oostzijde af, zodat de nieuwe wijken met koninklijk chalet, velodroom, kerkhof, hippodroom enz. op Mariakerks grondgebied verrezen. Al die hoogstaande verworvenheden kon men toch moeilijk onder gezag van simpele dorpelingen laten en daarom annexeerde Oostende in 1877 de oostelijke helft van Mariakerke tot de huidige Northlaan. De overblijvende landelijke helft mocht daarna nog nederig dienstbaar blijven aan de parvenu badgasten, maar dat legde de laatste Mariakerkenaars geen windeieren. Jaarlijks brachten de rijke en adellijke bezoekers een stoeterij van 400 à 500 renpaarden

naar Oostende en die logeerden met hun jockeys, lads en grooms te Mariakerke. Daar verrezen reeds na een paar jaren honderden boxen en de afgunstige burens spotten weldra met dat welvarende "Boxegem". Die glorieuze periode blijkt nu ook voorgoed afgesloten, alleen het "Café Boxegem" met zijn mooie Art-deco gevel op nr 282 van de Nieuwpoortsesteenweg herinnert aan die voorspoedige tijd.

Samen met deze stallingen emigreerden nog andere nijverheden uit Oostende, zoals een brouwerij en een oesterput. Want de prijzen van de gronden rezen daar gauw de pan uit. Ook de aangespoelde "nieuwe rijken" zochten krenterig naar goedkope gronden en bouwden weldra de Aartshertogstraat vol. Die buurt heette zichzelf daarop zelfbewust de Albertuswijk. Koning

LE MOULIN D'ALBERTUS-SUR-MER
(lez-Oostende)

Leopold volgde deze uitbundige groei welwillend en trachtte hem in goede stedenbouwkundige banen te leiden. Een grootschalig ontwerp van aanleg was vlug getekend, maar waar moest het vele geld voor de realisatie vandaan komen? Dat vond de handige koning bij een steenrijke parvenu: "Kolonel" John North; een self-made man die zich van proletariërskind uit Leeds via de guanomijnen van Peru en een paar dubieuze Congolese rubberavonturen had opgewerkt tot "koning van de nitraten". Na wat touwtrekken met het Belgisch parlement kocht North van de Staat de hele duinengordel westwaarts van het koninklijk chalet en bouwde er eerst het prestigieuze Palace Hotel. Daarachter verrezen na korte tijd meer dan honderd villa's in een uitgestrekte verkaveling. Maar North zag alles nog grootser. Hij ontwierp ter hoogte van het voormalige Albertusfort een pier die tot 400 m. diep in zee zou dringen, met erop allerlei recreatielokalen. Daarmee viseerde hij een opkomend middenstandspubliek, dat niet zo bijzonder hield van "... de monotonie van het Kursaal ... veel bezoekers wensen lichtere muziek...". Achter de dijk moest een pretpark daarop aansluiten, een doorlopende zomerkermis, zoals die heden te Blackpool bestaat. De schielijke dood van North in 1896 onderbrak evenwel die megalomane droom.

De Mariakerkenars treurden niet lang om dit verlies, al die belangstelling voorspelde toch niet veel goeds. De Oostendse snobs spraken immers reeds bij voorkeur van North City of Plage North. De archaische naam 'Mariakerke', hoe zangerig ook, klonk hen opeens te boers (en te Vlaams!) in de oren! Zij vonden trouwens die ouderwetse gemeente een belemmering op de weg van de "voortgang" en wensten die op te doen.

Twee jaren later, op 1 juli 1899, slaagden zij in hun opzet. Op die datum annexeerde Oostende grotendeels Mariakerke, alleen het gebied ten zuiden van de

Nieuwpoortsesteenweg (de Nieuwe Koerswijk genaamd) ging naar Stene; tot ook die gemeente in 1972 door Oostende werd aangehecht.

Zo begon met de XXe eeuw voor Mariakerke de in de titel aangehaalde: "100 jaar eenzaamheid", maar die teruggetrokkenheid spaarde de wijk niet van de tegenspoed zonder weerga die deze eeuw heeft meegebracht. Aanvankelijk viel alles nog mee; het Oostendse stadsbestuur liet het Duinenkerkje opknappen en met een sierlijke achthoekige spits bekronen. Ook verrees op de duinenkam het indrukwekkend en protserige Stracké-museum en kwamen zich de eerste vakantiehuizen vestigen tussen de hotels langs de dijk.

Dit mooie liedje mocht spijtig genoeg niet lang duren. Nog voor het einde van het rampjaar 1914 beval de bezetter de afbraak van alle gebouwen die boven het duin uitstaken. Meteen verdween het splinternieuwe museum Stracké

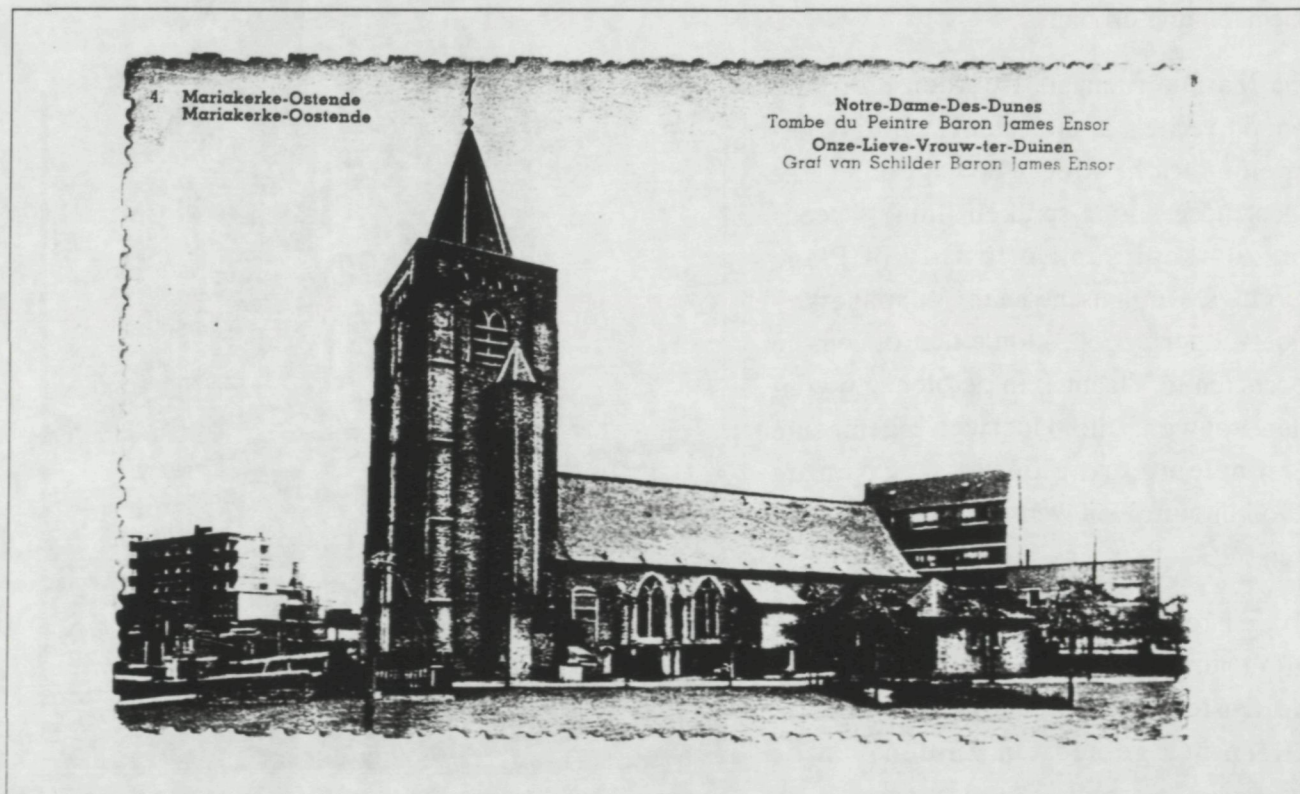

en verloor het Duinenkerkje zijn toren. De onthoofde kerk bleef zelfs voorbehouden voor de erediensten van de Feldprobst. Het zwaartepunt van de wijk was trouwens met de uitbreiding van de Albertuswijk opnieuw naar het oosten verhuisd en haar kleinburgerlijke bewoners vonden dat landelijke kerkje ook te ver en te min. Zij hadden ten andere reeds plans getekend voor een eigen hoofdkerk in een modieuze neo-stijl, met als passende patroon: Sint Albertus (een middeleeuws theoloog; niet onze barokke aartshertog).

Voorlopig bleef dat ontwerp wel in de lade, want de oorlog duurde voort en na 1918 kreeg de wederopbouw voorrang. In afwachting van de uitvoering knutselde de Stad Oostende een noodkerk in elkaar: de lelijke "barak", die "voorlopig" toch veertig jaren zou meegaan tot 1959. Pas dan kwam de nieuwe kerk Onze-Lieve-Vrouw-Koningin klaar (Albertus was ondertussen vergeten). Het verkommerde en gemutileerde Duinenkerkje wou men liefst van al afbreken! Tot plots een reddende engel opdaagde in de persoon van onze begenadigde James Ensor. Dankzij de volle inzet van zijn gevestigd prestige kan dat juweeltje vandaag

blijven schitteren over de poldervlakte. Met de stenen van de verwoeste pastorie herbouwde men weldra de toren. Maar het kerkje bleef nu eenmaal te klein voor de zomers toevloed van toeristen en daarom besloot de Stad de nuttige ruimte te verdubbelen en bouwde er in 1930 de noordelijke zijbeuk aan.

Sommigen betreurden daarna het verlies aan intimiteit. Het kerkje blijkt nu evenwel net groot genoeg voor de talrijke bedevaarders en voor de bediening van het eigen overgebleven parochiegebied. Dat territorium verschrompelde deze eeuw inderdaad tot een tiende van het oorspronkelijke Sancta-Maria-in-Testerep. Telkens een nieuwe parochie in het uitdeinende Oostende ontstond knipte zij haar eigen jurisdictie uit het oude Mariakerke. De glas-in-lood ramen in de noordgevel van het Duinenkerkje verhalen zonder zelfbeklag, maar toch met wat heimwee, het verlies van grondgebied achtereenvolgens aan: de Koninklijke kerk Sint-Jozef (1877), de Heilig Hartkerk (1908), Sint-Godelieve (1959), Sint-Franciscus in de Nieuwe Koerswijk (1965) en Sint-Rafaël te Raversijde (1981). Ten slotte eiste de nieuwe kerk Onze-Lieve-Vrouw-Koningin (1959) de

titel op van parochiekerk voor heel Mariakerke en degradeerde het bescheiden Duinenkerkje tot kapelaniĳ. Triest resultaat van "100 jaar eenzaamheid"; wellicht ging om deze reden de tweede wereldoorlog aan de wijk voorbij zonder grote schade. Kort daarop in 1949 stierf haar beschermheer James Ensor en verdient de eeuwige rust aan de zonzijde van zijn geliefd Duinenkerkje. Een halve eeuw na zijn dood verdient James Ensor nu de herdenking die hem waardig is. De Mariakerkenaars sluiten zich daar graag bij aan en vinden dit meteen een geschikte gelegenheid om een eeuw na de fusie met Oostende hun eigen "100 jaar eenzaamheid" eindelijk te doorbreken. Een werkgroep heeft reeds meer dan dertig activiteiten ontworpen en wij nodigen onze lezers daar graag op uit. De plaatselijke pers zal jullie allen wel voortdurend met data en programma's om de oren slaan.

Onze gidsenkring mag bij deze initiatieven zeker niet ontbreken. Daarom zetten onze medeleden Mariakerkenaars een eigen

Mariakerkewandeling op punt en die mag niemand van jullie missen! De collega's van de derde lichter herinneren zich nog wel hoe zij bij de opleiding onbarmhartig door Stene en Zandvoorde werden gesleurd en er ieder een paar schoenzolen versleten! Over het eerbiedwaardige Mariakerke daarentegen moesten zij zich tevreden stellen met enkele onschuldige praatjes bij doordeweekse plaatjes!

De brandnieuwe Mariakerkewandeling moge dat gemis herstellen! Tot weerziens dus in Mariakerke in 1999!

UTILE DULCI!

Veel gegevens in dit artikel zijn geput uit het boekje van GERMAIN BILLIET: "Onze Lieve Vrouw ter Duinen"; te koop in de Duinenkerk. Dit werkje mag in geen enkele bibliotheek ontbreken!

SLOT

